

Projekt

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ CIESZYNA**

z dnia 2023 r.

**w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna na rok 2024**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r., poz. 40 z późn. zm.) w zw. z art. 4¹ ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 165 z późn. zm.) oraz art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity: Dz. U. 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.)

**Rada Miejska Cieszyna
uchwała, co następuje:**

§ 1. Uchwalić Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna na rok 2024 w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierzyć Burmistrzowi Miasta Cieszyna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr

Rady Miejskiej Cieszyna

z dnia 2023 r.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna na rok 2024

**Opracowanie:
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie
Cieszyn, 2023 rok**

I. Wprowadzenie	3
II. Diagnoza problemów uzależnień na terenie gminy Cieszyn.....	5
II.1 Szkody wywołane przez alkohol.....	6
II.2 Monitoring skali problemów związanych z alkoholem	17
II.3 Szkody wywołane przez narkotyki.....	20
II.4 Problem nowych substancji psychoaktywnych.....	24
II.5 Monitoring skali problemów związanych z narkotykami i nowymi substancjami psychoaktywnymi.....	25
II.6 Problematyka uzależnień behawioralnych	27
II.7 Monitoring skali problemów związanych z uzależnieniami behawioralnymi	28
II.8 Rekomendacje	30
III. Zasoby	33
III. 1. Instytucje i ich działania	33
III. 2. Organizacje pozarządowe i ich zadania	34
IV. Grupy docelowe.....	35
V. Cel główny	36
VI. Cele szczegółowe, zadania, działania, termin realizacji, wskaźniki.....	37
VII. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.....	49
VIII. Zasady finansowania Programu	50
IX. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.....	51
X. Ewaluacja	51
XI. Słowniczek.....	51

I. Wprowadzenie

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, określają obowiązek organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożywania środków psychoaktywnych, a także wspierania przedsięwzięć temu służących. Nowelizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 7 marca 2022 r. rozszerzyła działalność profilaktyczną i edukacyjną o obszar uzależnień behawioralnych, niezwiązanych z żadnymi substancjami psychoaktywnymi, a z określonymi czynnościami czy zachowaniami. Pojęcie to, zostało szerzej omówione w rozdziałach *Problematyka uzależnień behawioralnych* oraz *Monitoring skali problemów związanych z uzależnieniami behawioralnymi*.

Ustawodawca określił kierunki polityki wobec problemów alkoholowych i narkotykowych oraz związanych z uzależnieniami behawioralnymi, wskazał zadania z tego zakresu i źródła ich finansowania oraz podmioty odpowiedzialne za ich koordynację.

Zadania te obejmują m.in.:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków;
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy uzależnienia od środków psychoaktywnych, pomocy psychospołecznej i prawnej oraz ochrony przed przemocą domową;
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii;

5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów dotyczących reklamy napojów alkoholowych i zasad ich sprzedaży oraz występowania przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;
6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej;
7. Udzielanie pomocy społecznej osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych, dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego;
8. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego.

Warto także podkreślić, iż dochody z opłat za zezwolenia na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych, mogą być wykorzystane wyłącznie na finansowanie zadań:

- określonych w art. 4¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- określonych w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- realizowanych przez placówkę wsparcia dziennego, o której mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Poza tym, należy także zwrócić uwagę na fakt, iż różne rodzaje uzależnień mają ze sobą bardzo wiele wspólnego. Bez względu na to, czy mówimy o uzależnieniu od alkoholu, narkotyków czy behawioralnym, spotykamy się z takimi samymi, bądź podobnymi mechanizmami, przebiegiem, czynnikami ryzyka oraz czynnikami chroniącymi.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyina na rok 2024 stanowi odpowiedź na zapisy ww. ustaw, określając lokalną strategię w zakresie profilaktyki uzależnień oraz minimalizacji szkód wynikających z używania alkoholu i narkotyków. Uwzględnia także cele operacyjne dotyczące profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych, które zostały określone w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021 - 2025.

Ponadto, GPPiRPA oraz PN na 2024 rok uwzględnia „Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki” Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, a także działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną prowadzoną

w szkołach i placówkach systemu oświaty, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

GPPiRPA oraz PN swoim zasięgiem obejmuje wielopłaszczyznowe działania dotyczące przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych, a także uzależnień behawioralnych. Realizowany jest w oparciu o środki własne gminy, pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Niniejszy Program został opracowany w oparciu o doświadczenia zebrane podczas realizacji wcześniejszych edycji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, przy współpracy dotychczasowych realizatorów ww. programów, stanowiących interdyscyplinarny zespół ekspertów w dziedzinie spraw związanych z rozwiązywaniem problemów uzależnień. Zespół ten spotkał się na warsztatach związanych z tworzeniem Programu i brał czynny udział w opracowywaniu kierunków działań. Przy tworzeniu Programu uwzględniono także „Raport z badań. Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy” opracowany dla gminy Cieszyn w 2021 roku przez Uniwersytet Śląski, a także wnioski z przeprowadzonych warsztatów wśród osób zaangażowanych w profilaktykę.

II. Diagnoza problemów uzależnień na terenie gminy Cieszyn

W planowaniu i prowadzeniu działań, mających na celu profilaktykę i rozwiązywanie problemów związanych z uzależnieniami od środków psychoaktywnych oraz behawioralnymi bardzo ważne jest rozpoznanie skali problemów na terenie gminy, wzorów zachowań związanych z zażywaniem środków psychoaktywnych, struktury spożycia oraz zaburzeń życia społecznego i rodzinnego nimi wywołanych. Jednocześnie, zgromadzenie danych statystycznych w zakresie uzależnienia nie daje rzeczywistego wyobrażenia o dynamice zjawiska ze względu na „wrażliwość” danych oraz fakt, że te same osoby mogą być wykazywane przez różne podmioty działające w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych.

W ramach diagnozy do Programu uwzględniony został raport z badań dobrostanu uczniów szkół ponadpodstawowych powiatu cieszyńskiego, przeprowadzonych w roku szkolnym 2022/23 przez Poradnię Psychologiczną dla Dzieci i Młodzieży ZZOZ w Cieszynie, który zawiera

deklaratywne informacje dotyczące korzystania z substancji psychoaktywnych oraz multimediiów. Głównym celem badania była ocena subiektywnego dobrostanu psychicznego uczniów. Celami pobocznymi była identyfikacja obszarów, które stanowią największe obciążenie dla młodzieży oraz zasobów, które mają pozytywny wpływ na jej funkcjonowanie. Próbę badawczą stanowiło 722 uczniów szkół ponadpodstawowych powiatu cieszyńskiego, a wśród najważniejszych wniosków potwierdza się zapotrzebowanie na wsparcie psychologiczne dla młodzieży. Prawie 10% badanych uczniów korzysta obecnie ze wsparcia psychologa lub psychoterapeuty, jednak potrzebę takiego wsparcia deklaruje prawie trzykrotnie więcej ankietowanych.

II.1 Szkody wywołane przez alkohol

Konsekwencje nadużywania alkoholu dotyczą nie tylko bezpośrednio osób uzależnionych od alkoholu, pijących szkodliwie, ryzykownie i ich rodzin, ale także mają wpływ na całą populację, niosąc za sobą różnego rodzaju doraźne szkody związane z zażywaniem alkoholu takie, jak: wypadki samochodowe (w tym śmiertelne), konflikt z prawem, zachowania agresywne, przemoc, większe ryzyko stania się ofiarą przestępstwa, konflikty z rówieśnikami i w rodzinie, problemy z nauką, czy sięganie po inne środki psychoaktywne.

1. Z zebranych danych wynika, iż istnieje zależność pomiędzy alkoholem, a wypadkami drogowymi. W roku 2022 Wydział Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie ujawnił 635 osób kierujących pojazdami (w tym rowerami) znajdujących się pod działaniem alkoholu. Z tego 296 kierowców prowadziło pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego i dopuściło się przestępstwa z art. 178a §1 Kodeksu Karnego, a 204 kierowców wykroczenia z art. 87 §1a Kodeksu Wykroczeń¹. Wykroczeń w postaci prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka dopuściło się (art. 87 §1 Kodeksu Wykroczeń) 81 kierowców, zaś

¹ Prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka.

z art. 87 §2 Kodeksu Wykroczeń² 54 kierowców. Nietrzeźwi uczestnicy ruchu drogowego spowodowali 47 kolizji oraz 2 wypadki, 2 osoby zostały ranne.

Tabela 1. Zdarzenia drogowe i ich skutki.

Zdarzenia drogowe i ich skutki – sprawca po spożyciu alkoholu				
	Wypadki	Zabici	Ranni	Kolizje
2018 rok	9	0	9	51
2019 rok	10	0	11	45
2020 rok	10	0	10	58
2021 rok	15	0	20	61
2022 rok	2	0	2	47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie.

Co roku gmina Cieszyn bierze aktywny udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych mających na celu przeciwdziałanie nietrzeźwości na drogach. Organizowane są prelekcje profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania nietrzeźwości na drogach, rozpowszechniane są zakupione w ubiegłych latach opaski odblaskowe, smycze i ekologiczne torby z hasłem profilaktycznym („Piłeś? Nie jedź!”, „Prędkość zabija”, „Używki szkodzą zdrowiu”) oraz inne materiały informacyjno-edukacyjne, które wykorzystywane są dla urozmaicenia zajęć oraz mające na celu przypominać o zagrożeniach. W roku 2022 obserwujemy znaczny spadek liczby zdarzeń drogowych, w trakcie, których sprawca był w stanie po

² Prowadzenie innego pojazdu niż mechaniczny w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka.

spożyciu alkoholu, natomiast nie maleje liczba osób kierujących pojazdami w stanie po spożyciu alkoholu, co pokazuje, iż konieczne jest dalsze prowadzenie działań mających na celu zwiększenie świadomości wśród mieszkańców na temat bezpieczeństwa.

Tabela 2. Osoby w stanie nietrzeźwości.

Osoby znajdujące się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, prowadzące pojazdy mechaniczne (art. 178 a § 1 Kodeksu Karnego)		
	Ujawnieni przez policjantów Wydziału Ruchu Drogowego	Ujawnieni przez innych policjantów
2018 rok	99	124
2019 rok	102	180
2020 rok	107	170
2021 rok	150	196
2022 rok	98	198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Cieszynie.

W Polsce w 2022 roku użytkownicy dróg (kierujący, piesi, pasażerowie) będący pod działaniem alkoholu uczestniczyli w 2 248 wypadkach drogowych (10,5 % ogółu wypadków).

Wykres 1. Wypadki drogowe z udziałem użytkowników dróg będących pod działaniem alkoholu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: KGP Raport „Wypadki drogowe w Polsce w 2022 r.”

Z danych dotyczących wypadków drogowych w Polsce wynika, że od 2019 roku obserwujemy spadek liczby wypadków z udziałem osób nietrzeźwych. Zmniejszająca się liczba może być wynikiem ogólnopolskich kampanii społecznych dotyczących trzeźwości na drodze oraz zwiększającej się świadomości użytkowników dróg.

2. Dane dotyczące liczby osób doprowadzonych z terenu Cieszyna do Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku-Białej wykazują wzrost liczby osób nietrzeźwych doprowadzonych do OPPA w ostatnich latach.

Wykres 2. Liczba osób doprowadzonych z terenu Cieszyna do Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku-Białej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: uzyskanych od Ośrodka Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku-Białej.

W roku 2022 doprowadzono do Ośrodka ogółem 420 osób (388 mężczyzn i 32 kobiety), w tym 93 osoby w związku z wystąpieniem zagrożenia zdrowia i życia (o 23 więcej niż w 2021 r.), 63 osoby w wyniku interwencji domowych (o 8 więcej niż w 2021 r.) oraz 264 osoby w ramach interwencji publicznej (o 27 więcej niż w 2021 r.). 396 osób spośród doprowadzonych to osoby powyżej 29 r. ż.

3. Szkody wynikające z nadmiernego spożywania alkoholu na terenie miasta Cieszyna przedstawiają również statystyki Straży Miejskiej, jednak można zaobserwować w nich spadek liczby interwencji związanych z nieobyczajnymi wybrykami, a także spadek liczby zatrzymanych osób nieletnich będących pod wpływem alkoholu i spożywających alkohol w miejscach niedozwolonych.

Wykres 3. Interwencje Straży Miejskiej w Cieszynie wobec osób będących pod wpływem alkoholu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Straży Miejskiej w Cieszynie.

4. Z danych Wydziału Prewencji KPP w Cieszynie wynika, że spadła liczba osób, które doprowadzono do miejsca zamieszkania przez służby mundurowe (w 2021 r. - 86 osób, w 2022 r. - 39 osób). Podobnie liczba interwencji domowych spadła z 423 do 314, a także liczba interwencji w związku ze spożywaniem alkoholu w miejscach niedozwolonych, która w 2021 r. wynosiła 359, zaś w 2022 r. ujawniono 302 interwencje.

5. Pomoc finansowa udzielana z tytułu uzależnienia od alkoholu:

Wykres 4. Ilość rodzin, która otrzymała pomoc finansową z tytułu uzależnienia od alkoholu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie w roku 2022.

Z danych MOPS w Cieszynie wynika, że od 2018 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia finansowego w związku z uzależnieniem od alkoholu utrzymywała się na podobnym poziomie, natomiast w 2022 roku liczba ta spadła i ww. wsparcia udzielono 26 rodzinom (liczba osób w rodzinach: 28).

6. Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Cieszynie wynika, że od 2021 roku liczba osób zgłoszonych do Komisji utrzymuje się na podobnym poziomie.

Wykres nr 5. Liczba osób mających problem alkoholowy, zgłoszonych do GKRPA.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: GKRPA.

7. Z pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i z syndromem DDA odbywającej się w zakładzie opieki zdrowotnej, skorzystało:

Wykres nr 6. Liczba osób, które skorzystały z pomocy terapeutycznej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: MOPS.

Poziom świadczonej usług przez NFZ w zakresie uzależnień, zabezpiecza najczęściej realizację tylko podstawowego programu psychoterapii lub tylko części programu podstawowego. Warto podkreślić, iż skuteczność leczenia uzależnienia zależy w dużym stopniu od nieprzerwanego zaangażowania pacjentów w programy terapeutyczne. Dlatego tak istotne jest, aby osoby uzależnione miały możliwość skorzystania z kompleksowej pomocy i wsparcia, a nie tylko podstawowej oferty leczenia. Należy zwrócić także uwagę na osoby współuzależnione. „Nadużywanie alkoholu przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego, rodzi poważne problemy, jest przyczyną cierpienia dorosłych i dzieci.”³. Dlatego ważnym elementem profilaktyki jest objęcie pomocą terapeutyczną całej rodziny, w której występuje problem alkoholowy oraz kontynuowanie podejmowanych wcześniej działań. Gmina Cieszyn zleca dodatkowo w tym zakresie wykonywanie świadczeń zdrowotnych z zakresu terapii uzależnienia i współuzależnienia os alkoholu.

8. Jednym ze zjawisk ściśle skorelowanych z alkoholem jest przemoc. Zależność pomiędzy stanem nietrzeźwości sprawcy, a agresywnym zachowaniem podkreślają członkowie rodzin, w których dochodzi do stosowania przemocy. Dorośli doznający przemocy w rodzinie podczas badania ankietowego stwierdzili, iż alkohol jest jedną z głównych przyczyn agresywnych zachowań (37,2% ofiar przemocy fizycznej, 28% ofiar

³ PARPA „Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2022 r.”, Warszawa 2021 r., s.39.

przemocy psychicznej, 19,3% przemocy ekonomicznej i 37,5% przemocy seksualnej). Warto podkreślić, że przemocy fizycznej częściej doświadczają dzieci i młodzież, których opiekunowie nadużywają alkoholu (47%) niż te, których opiekunowie nie nadużywają alkoholu.⁴

Z zebranych danych wynika, iż zmniejsza się liczba rodzin, które otrzymują pomoc finansową z tytułu przemocy w rodzinie. Ilość rodzin, którym przekazywane jest ww. wsparcie nadal stanowi niewielki odsetek (ok.1%) pomocy udzielanej przez MOPS.

Wykres nr 7. Liczba rodzin, które otrzymały pomoc finansową z tytułu przemocy w rodzinie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: MOPS.

22 czerwca 2023 r. weszły w życie zmiany w przepisach, które wprowadzone zostały ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535). Przepisy zmieniają terminologię stosowaną w ustawie – pojęcie przemocy w rodzinie zostało zastąpione określeniem przemocy domowej. „Zmiana ta zapewnia właściwe spojrzenie na jednostkę doświadczającą przemocy, a nie rodzinę, jako taką, w której przemoc występuje. Zarówno osobami doświadczającymi przemocy w bliskich związkach, jak i jej sprawcami są konkretne - indywidualne - osoby, a jej przyczyną nie są dysfunkcje rodziny jako podstawowej komórki społecznej. Konwencja stambulska definiuje przemoc domową, jako wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi, lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania, czy też nie. Nowelizacja rozszerza również dotychczasowe formy przemocy domowej o dwie kolejne formy, tj. przemoc ekonomiczną i cyberprzemoc, a także zakres podmiotowego zastosowania ustawy. Krąg osób, na które będą oddziaływać jej zmienione

⁴ „Badania porównawcze oraz diagnoza skali występowania przemocy w rodzinie wśród osób dorosłych i dzieci, z podziałem na poszczególne formy”
[w:] <https://www.mpips.gov.pl/przeciwdzialanie-przemocy-w-rodzinie-nowa/ogolne/diagnoza-zjawiska-przemocy-w-rodzinie-w-polsce/>, (05.09.2017 r.).

przepisy został rozszerzony między innymi: o byłego małżonka, byłego partnera lub inną osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania.”⁵

9. Sprzedaż alkoholu nieletnim jest przestępstwem, konsekwencją jest kara grzywny oraz możliwość utraty zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Sprzedawca ma prawo, zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, zażądać dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Członkowie GKRPA przeprowadzają kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych dotyczące przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie gminy Cieszyn (określonych w przepisach powszechnie obowiązujących) oraz weryfikacji prawdziwości danych zawartych w oświadczeniu o wartości sprzedaży poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych w punkcie sprzedaży w roku poprzednim. W ramach kontroli prowadzą także edukację w ww. zakresie. W roku 2022 po raz kolejny przeprowadzono terenowe szkolenia wraz z audytem w punktach sprzedaży napojów alkoholowych. Audyt miał na celu weryfikację przestrzegania przez sprzedawców zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Pierwszym etapem realizacji był audyt (tzw. tajemniczy klient), który przeprowadzono w 114 punktach posiadających zezwolenie, z czego aż w 76 punktach sprzedawcy nie prosili o dowód osobisty, a uczynili to jedynie w 38 punktach. Jasno wskazuje to na zaniedbanie ze strony przedsiębiorców w kwestii edukacji personelu oraz przestrzegania przepisów nakładających na sprzedawców obowiązek sprawdzania dowodów osobistych, co jest niezwykle ważne ze względu na konieczność ograniczenia dostępności alkoholu dla osób niepełnoletnich. Drugim etapem programu było szkolenie bezpośrednio we wszystkich punktach dotyczące konsekwencji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim. Bez wątpienia szkolenia to bardzo ważny element środowiskowych działań profilaktycznych, które powinny być kontynuowane w kolejnych latach na terenie gminy Cieszyn. Istotą tych działań jest edukowanie przedsiębiorców oraz dobre przygotowanie lokalnych

⁵ „Przeciwdziałanie przemocy domowej - ważna nowelizacja przepisów weszła w życie” [w:] <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/przeciwdzialanie-przemocy-domowej-nowelizacja-weszla-w-zycie>, (22.06.2023 r.)

sprzedawców do radzenia sobie z próbami zakupu alkoholu przez nieletnich. Pomoże to w problematycznych sytuacjach unikać błędów, których popełnianie grozi negatywnymi skutkami społecznymi i utratą zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

II.2 Monitoring skali problemów związanych z alkoholem

W 2021 roku Uniwersytet Śląski w Katowicach, na zlecenie MOPS, zrealizował badanie społeczne pn. „Monitoring skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy” na próbie 341 dorosłych (285 kobiet i 56 mężczyzn) oraz 3 225 uczniów, w tym szkół podstawowych (1 797) i szkół ponadpodstawowych (1 428). Poza tym, badaniem objęto grupę specjalistów pracujących w obszarze uzależnień i przemocy (34). Łącznie w badaniu wzięło udział 3 600 respondentów.

1. Inicjacja alkoholowa to czas w życiu człowieka, gdy po raz pierwszy sięga po alkohol. Z przeprowadzonych badań ankietowych wynika, że co piąty uczeń klas 1 - 3 szkoły podstawowej próbował już alkoholu. Zaobserwowano tutaj tendencję spadkową, gdyż w poprzednich badaniach przeprowadzonych w 2014 roku był to, co czwarty uczeń. W klasach 4 - 6 degustację alkoholu deklaruje 14% uczniów, natomiast wśród ankietowanych w szkołach ponadpodstawowych liczba zwiększa się aż do 71%.

Z badań wynika, iż po alkohol między 13 a 17 r. ż. sięgnęło 54,36% uczniów klas 7 - 8 SP, 58,68% uczniów szkół ponadpodstawowych, 36,47% aktualnych dorosłych. Tylko 24% ankietowanych w szkołach średnich wskazało, że alkohol piło po raz pierwszy po ukończeniu 18 lat, gdzie wśród pytaných dorosłych było to 45%. Niepokojący jest fakt coraz wcześniejszej inicjacji alkoholowej. Pierwsze doświadczenie próby alkoholu w wieku 10 - 13 lat wskazało aż 25,29% uczniów SP w klasach 7 - 8, gdzie aktualni uczniowie szkół średnich ten sam przedział wiekowy deklarowali w 8,82%, zaś dorośli tylko w 1,18%. Podobnie tendencję wzrostową widzimy w przedziale 6 - 9 lat: SP kl. 7 - 8 jest to 11,63%, szkoły średnie 9,92%, dorośli 0,88%. Zaskakujący jest również fakt, iż wśród respondentów są osoby, które piły alkohol po raz pierwszy jeszcze wcześniej, a mianowicie poniżej 6 r. ż.. Inicjację alkoholową w tym wieku wskazało 8,43% uczniów SP kl. 7 - 8, 9,92% uczniów szkół średnich i zaledwie 0,29% dorosłych.⁶ Tak wczesny kontakt z alkoholem świadczy z pewnością o powszechności i stosunkowo łatwym dostępie,

⁶ „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy” Raport z badań; Cieszyn, 2021 r., s.9-12

ale również o zmianie norm społecznych. Inne niż kiedyś sposoby dyscyplinowania zarówno w rodzinach jak i szkołach dają uczniom możliwość przyznania się do takich doświadczeń w badaniach ankietowych. „Z rozwojowego punktu widzenia pierwsze kontakty z alkoholem (w rozumieniu poznania nie tylko smaku i zapachu, ale także wypicia pewnej dawki napoju alkoholowego) są traktowane, jako normalne doświadczenia pojawiające się w okresie poprzedzającym dorosłość. Sama inicjacja jeszcze nie stanowi problemu, ale otwiera nowe możliwości wyboru i zachowań ryzykownych.”⁷

Kolejną kwestią, którą należy poruszyć, gdy mówimy o inicjacji alkoholowej jest źródło, z którego młodzi ludzie uzyskują dostęp do napojów alkoholowych. Dane wskazują, że wśród mających inicjację alkoholową za sobą uczniów kl. 4 – 6 szkół podstawowych 56% z nich częstowanych było alkoholem przez rodziców, 40% przez różne osoby, a 4% przez znajomych rówieśników. Bardzo niepokojące są dane odnoszące się do ilości rodziców częstujących swoje dzieci alkoholem i jasno wskazują na konieczność poszerzenia działań edukacyjnych i informacyjnych mających na celu zwiększenie świadomości rodziców oraz zmniejszenie skali procederu.

Wykres nr 8. Wiedza uczniów na temat działania alkoholu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy”.

Wiedza uczniów na temat szkodliwości alkoholu jest jak widać na dosyć wysokim poziomie (w obu grupach wiekowych kształtuje się na poziomie powyżej 80%). Zarówno działania profilaktyczne realizowane w szkołach jak i powszechność informacji sprawiają, że uczniowie są świadomi szkodliwości alkoholu oraz jego uzależniającego działania. Cieszyńskie szkoły w ramach szkolnego programu profilaktyczno-wychowawczego realizują działania o tej tematyce. Absolutnie konieczne jest dalsze edukowanie dzieci i młodzieży, a także opiekunów poprzez różnego rodzaju działania profilaktyczne tak, aby wiedza nie była jedynie czysto teoretyczna, ale przekładała się również na podejmowane decyzje.

Skala problemów związanych z alkoholem jest szeroka i niesie za sobą różne zagrożenia: od doświadczenia przemocy lub bycia jej świadkiem, po demoralizację, nabywanie nieprawidłowych wzorców związanych z kulturą picia, po problemy emocjonalne czy ekonomiczne.

⁷ Tamże, s.11

2. Kolejnym aspektem badanego zagadnienia jest dostępność alkoholu, a co za tym idzie przestrzeganie zakazu sprzedaży osobom niepełnoletnim na terenie gminy Cieszyn. Zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości oraz przeciwdziałaniu alkoholizmowi zabrania się zarówno sprzedaży, jak i podawania alkoholu osobom do lat 18 oraz osobom nietrzeźwym.

Wykres nr 9. Czy w najbliższej okolicy sprzedaje się alkohol osobom niepełnoletnim?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy”.

Co piąty uczeń szkoły średniej i co dziesiąty wyższych klas szkoły podstawowej twierdzi, że nie przestrzega się zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim w najbliższej okolicy jego zamieszkania. Dorośli respondenci mają podobne spostrzeżenia.

Z przeprowadzonych badań wynika, że problem uzależnienia od alkoholu jest mocno dostrzegany przez mieszkańców, ponad 37% dorosłych ankietowanych wskazało ten problem, jako znaczący. Wnioski te potwierdza raport z badań przeprowadzonych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2022/23, gdzie 46,8% ankietowanych zadeklarowało, że regularnie spożywa alkohol.

II.3 Szkody wywołane przez narkotyki

1. Od kilku lat Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Cieszynie nie odnotowała widocznych zmian związanych z podejrzeniem zatrucia środkami psychoaktywnymi na terenie powiatu cieszyńskiego, a od 2020 roku nie wpłynęły żadne zgłoszenia.

Tabela 4. Informacje dotyczące osób zatrutych środkami psychoaktywnymi, które wymagały interwencji medycznej.

Zatrucia środkami psychoaktywnymi

	dopalacze/lub inne substancje psychoaktywne	kobiety	mężczyźni
2018 rok	7	1	6
2019 rok	2	1	1
2020 rok	0	0	0
2021 rok	0	0	0
2022 rok	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Cieszynie.

2. Liczba osób zgłaszających się do „Punktu konsultacyjnego do spraw narkomanii” pozostaje od kilku lat na zbliżonym poziomie, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 10. Liczba osób, które skorzystały z Punktu ds. narkomanii.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: Raport z realizacji GPPiRPA oraz PN.

Działania podejmowane w Punkcie są bardzo ważnym elementem w lokalnym systemie pomocy osobom eksperymentującym ze środkami psychoaktywnymi, osobom uzależnionym, a także ich rodzinom. Działania edukacyjne i informacyjne zwiększają świadomość mieszkańców gminy Cieszyn, a kompleksowe wsparcie pozwala na jak najszybsze zdiagnozowanie problemu i podjęcie pracy nad jego rozwiązaniem. Duże zainteresowanie ofertą pomocy, świadczy o zwiększającej się świadomości mieszkańców Cieszyna na temat miejsc, w których mogą uzyskać pomoc, a co za tym idzie ogromnej potrzebie funkcjonowania takich placówek.

3. Pomoc społeczna udzielana z tytułu uzależnienia od narkotyków stanowi znikomy ułamek wszystkich przypadków wsparcia udzielanego mieszkańcom Cieszyna:

Wykres nr 11. Liczba rodzin, która otrzymała pomoc z tytułu uzależnienia od narkotyków.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: MOPS.

Powyższy wykres nie obrazuje jednak rzeczywistej skali problemu uzależnienia od narkotyków w gminie Cieszyn. Problem jest niezwykle trudny do uchwycenia ze względu na brak regulacji prawnych, czy brak możliwości przeprowadzenia badań tak, aby uzyskać potwierdzenie przypuszczeń, czy otrzymanych informacji w stosunku do osób, wobec których istnieje podejrzenie zażywania środków psychoaktywnych w postaci narkotyków lub dopalaczy. Z danych MOPS wynika, iż rośnie liczba dzieci zabezpieczanych w pieczy zastępczej ze względu na uzależnienie rodziców od środków psychoaktywnych. W 2022 roku na terenie Cieszyna dzieci urodziło przynajmniej 9 kobiet uzależnionych od narkotyków (o tylu sytuacjach informacje posiada Zespół ds. wspierania rodziny i pieczy zastępczej w MOPS Cieszyn). W znacznej mierze są to osoby bardzo młode (poniżej 20 r. ż.) posiadające jedynie wykształcenie gimnazjalne. Pokazuje to konieczność wczesnego uświadamiania młodzieży o konsekwencjach zażywania różnego rodzaju środków psychoaktywnych, w tym o wpływie tego typu środków na prawidłowy przebieg ciąży i rozwój płodu.

4. Z danych KPP w Cieszynie wynika, że od spadku w 2019 r. liczba wykrywanych przestępstw związanych z posiadaniem i sprzedawaniem środków psychoaktywnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Spośród 123 spraw wszczętych z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii przez KPP w Cieszynie 5 zarzutów za posiadanie dotyczyło nieletnich sprawców.

Wykres nr 12. Liczba przestępstw związanych z posiadaniem i sprzedawaniem środków psychoaktywnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: KPP.

II.4 Problem nowych substancji psychoaktywnych

Problem nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. dopalaczy pojawił się w Polsce w połowie poprzedniej dekady i od tego czasu jest przedmiotem troski władz oraz zaniepokojenia społecznego. Niestety wiedza na temat dopalaczy ciągle jest niewystarczająca, zarówno w wymiarze farmakologicznym, jak i społeczno-kulturowym, co może być powiązane z dużą dynamiką pojawiania się coraz to nowych substancji. Pod ich pojęciem określa się preparaty, które w swym składzie zawierają substancje psychoaktywne nieobjęte kontrolą prawną (pochodzenia roślinnego, bądź syntetycznego).⁸ Należy podkreślić, iż używanie dopalaczy wiąże się wieloma zagrożeniami. Są to stosunkowo nowe, słabo przebadane substancje, przyjmowane według nie do końca rozpoznanych wzorów. Co za tym idzie, brak doświadczenia z takimi substancjami zwiększa poziom ryzyka wystąpienia powikłań (trudności w określeniu obrazu toksykologicznego). Kontynuowane powinny być działania profilaktyczne w cieszyńskich szkołach, które poruszają problematykę narkotyków, zwracając szczególną uwagę na dopalacze, jak widać na poniższym wykresie uczniowie mają świadomość szkodliwości ww. substancji.

Wykres nr 13. Wiedza uczniów na temat działania dopalaczy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy”.

II.5 Monitoring skali problemów związanych z narkotykami i nowymi substancjami psychoaktywnymi

⁸ J. Sierosławski „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną - raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r.” ESPAD, Warszawa 2020 r., s. 61 - 66

„Świadomość dotycząca działania wybranych substancji psychoaktywnych i ich skutków jest podstawą podejmowania świadomych decyzji, a także działań z zakresu profilaktyki”⁹. Jak wynika z badań wiedza uczniów cieszyńskich szkół jest na wysokim poziomie i rozkłada się podobnie jak w przypadku dopalaczy (89,51% uczniów SP kl.7 – 8 oraz 88,66% uczniów szkół średnich wie, że narkotyki uzależniają i szkodzą). Powszechność informacji na temat dopalaczy i narkotyków uświadamiają młodym ludziom istnienie ww. substancji oraz skutki ich stosowania.

W ramach przeprowadzonych badań sprawdzone zostało, czy ankietowani spotkali się z namową do spróbowania narkotyków/dopalaczy. Najwięcej odpowiedzi twierdzących pojawiło się wśród uczniów szkół średnich, odpowiedź *tak* zaznaczyło 15% ankietowanych. W grupie dorosłych było to 7%, zaś wśród uczniów szkół podstawowych uczęszczających do klas 7 – 8 było to 5%.

Wykres nr 14. Informacje nt. doświadczenia namowy do spróbowania narkotyków/dopalaczy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy”.

Dane te są niepokojące i powinny uwrażliwić zarówno młodzież, jak i rodziców oraz wychowawców na kwestię szybkiego zgłaszania takich zdarzeń i informowania o nich. Działania prewencyjne dają szansę na uniknięcie przez młodych ludzi problemów wynikających z nielegalnego posiadania czy zażywania substancji psychoaktywnych. W badaniach przeprowadzonych przez Poradnię Psychologiczną dla Dzieci i Młodzieży prawie, co czwarta badana młoda osoba (23%) odpowiedziała twierdząco na pytanie dotyczące regularnego korzystania z używek.

Kolejnym wskaźnikiem skali zagrożeń jest dostępność narkotyków i dopalaczy.

Wykres nr 15. Ocena dostępu do narkotyków i dopalaczy w opinii dorosłych mieszkańców Cieszyna.

⁹ „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy” Raport z badań; Cieszyn, 2021 r., s.18

Źródło: „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy”; Cieszyn 2021 r.

Powyższe dane pokazują, że ponad 45% ankietowanych nie orientuje się w temacie dostępności narkotyków, a 2% twierdzi, że dostęp do narkotyków w mieście jest raczej trudny. Niestety pozostałe odpowiedzi nie są zbyt optymistyczne gdyż łącznie prawie 39% uważa, iż dostęp ten jest raczej łatwy, a nieco ponad 13% ankietowanych dorosłych wskazało na łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych.

W ramach badań zapytano dorosłych ankietowanych również o najważniejsze problemy społeczne z ich perspektywy i problem uzależnienia od narkotyków/dopalaczy, jako istotny wskazało 26,32%.

II.6 Problematyka uzależnień behawioralnych

Specjaliści uważają, że nie ma znaczących różnic między uzależnieniem od substancji psychoaktywnych, a uzależnieniem od czynności. Zasadnicza różnica polega na tym, że w pierwszym przypadku osoby uzależnione poszukują kontaktu z konkretną substancją, w drugim poszukują możliwości wykonywania określonych czynności, które przynoszą im satysfakcję. Główne niebezpieczeństwo wiąże się z faktem, iż należą do nich zachowania społecznie akceptowane, takie jak jedzenie, granie w gry hazardowe, robienie zakupów, korzystanie z Internetu, oglądanie telewizji, dbanie o swój wygląd, zaspokajanie potrzeb seksualnych, używanie komórki, praca itp. Wymienione zachowania mogą przejść w uzależnienia, gdy traci się nad nimi kontrolę. Osoby uzależnione odczuwają silne pragnienie wykonywania danej czynności, mimo jej negatywnego wpływu utrudniającego właściwe funkcjonowanie. Kiedy osoba uzależniona nie ma możliwości realizacji ww. działań zaczyna robić się nerwowa, rozdrażniona, zaczyna się złościć lub odczuwa niepokój. Uzależnienia behawioralne nie pojawiają się nagle i jest to proces, który ma swoje fazy i specyfikę w zależności od tego, od czego uzależniona jest konkretna osoba.¹⁰ Jako, że jest to stosunkowo nowy termin bardzo istotne jest osvajanie zarówno rodziców, wychowawców, jak i młodzież z tym tematem. „Kiedy ta sama ulubiona czynność przeradza się w uzależnienie, wówczas dziecko czy nastolatek przeżywa inne emocje. Czynność ta przestaje być sama w sobie źródłem naturalnej radości, ale stanowi formę ucieczki przed negatywnymi emocjami, takimi jak: stres, lęk, niepokój, przygnębienie, poczucie pustki i beznadziejności.

¹⁰ „Uzależnienia behawioralne- rodzaje oraz skala zjawiska. Sygnały ostrzegawcze i skutki.” Poradnik dla rodziców. J.Węgrzecka-Giluń, Warszawa 2013 r., s.5-7

W przypadku uzależnienia od czynności nastolatek nie kieruje się wewnętrzną motywacją, lecz przymusem. Nie odczuwa też satysfakcji, raczej szybko przemijającą euforię lub zadowolenie.”¹¹

II.7 Monitoring skali problemów związanych z uzależnieniami behawioralnymi

Współcześnie człowiek funkcjonuje w rzeczywistości wielowymiarowej, rozszerzonej. Niegdyś spotkania z drugim człowiekiem odbywały się „*twarzą – w twarz*” natomiast aktualnie ten sposób komunikacji zostaje zastępowany (czy nawet wypierany) przez komunikację „*interface – to interface*”. Powszechnie dostępne sprzęty i narzędzia umożliwiające komunikację głosową i video, a także dające nieprzerwany dostęp do internetu, a co za tym idzie, najświeższych informacji, portali społecznościowych, gier czy aplikacji zastępują młodym ludziom (i nie tylko) relacje w prawdziwym świecie.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż najpopularniejszym sprzętem elektronicznym jest telefon. Codziennie korzysta z niego ponad 91,20% ankietowanych dorosłych, 95,60% uczniów szkół ponadpodstawowych, 86,89% uczniów SP klas 7 - 8 oraz 60,50% uczniów SP klas 4 - 6. Ponadto w dużej mierze, bo ok. 50% codziennie korzysta także z komputera (47,90% dorośli, 54,27% uczniowie szkół średnich, 57,87% uczniowie SP kl.7 - 8, 41% uczniowie SP kl. 4 - 6). Mnogość funkcji, jakie posiada telefon, a właściwie smartfon, a także szerokie możliwości personalizacji sprawiają, że coraz więcej osób nie wyobraża sobie funkcjonowania bez tego sprzętu.

Z punktu widzenia zagrożeń uzależnieniami ważna jest nie tylko częstotliwość, ale przede wszystkim czas przeznaczony na korzystanie ze sprzętów elektronicznych. Jak pokazują dane zaprezentowane w tabeli nr 4 zarówno dorośli, jak i uczniowie szkół ponadpodstawowych i uczniowie szkół podstawowych na poziomie klas 7 - 8 najczęściej deklarowali korzystanie zarówno z telefonu jak i komputera w wymiarze powyżej 3 godzin dziennie. Nieco mniej czasu mediom elektronicznym poświęcają uczniowie klas 4 - 6 szkoły podstawowej natomiast wyniki

¹¹ Tamże, s. 6

te nie są zbyt optymistyczne gdyż 29,30% korzysta z telefonu ponad 3 godziny dziennie i tyleż samo czasu poświęca na komputer 25,90% uczniów. W przedziale 2 - 3 godzin dziennie na telefon przeznaczają 34,90% uczniów, a na komputer 24,60%.

Tabela 5. Czas korzystania ze sprzętów elektronicznych w ciągu dnia.

Dorośli mieszkańcy Cieszyna				
Rodzaj sprzętu	Nie korzystam	Do 1 godz./dzień	2 - 3 godz./dzień	Ponad 3 godz./dzień
Telefon	0,60%	27,10%	30,40%	41,90%
Komputer/laptop	13,80%	19%	15,70%	51,50%
Szkoły Ponadpodstawowe				
Rodzaj sprzętu	Nie korzystam	Do 1 godz./dzień	2 - 3 godz./dzień	Ponad 3 godz./dzień
Telefon	0,28%	10,08%	31,79%	57,84%
Komputer/laptop	12,82%	26,26%	22,83%	38,10%
Szkoły podstawowe kl. 7 - 8				
Rodzaj sprzętu	Nie korzystam	Do 1 godz./dzień	2 - 3 godz./dzień	Ponad 3 godz./dzień
Telefon	2,30%	16,23%	29,51%	51,97%
Komputer/laptop	11,97%	22,95%	25,25%	39,84%
Szkoły podstawowe kl. 4 - 6				
Rodzaj sprzętu	Nie korzystam	Do 1 godz./dzień	2 - 3 godz./dzień	Ponad 3 godz./dzień
Telefon	4,10%	31,70%	34,90%	29,30%
Komputer/laptop	17,30%	32,20%	24,60%	25,90%

Źródło: „Monitorowanie skali problemów uzależnień i przemocy w środowisku lokalnym – przeprowadzenie diagnozy” Cieszyn 2021 r.

Innym ważnym wyznacznikiem ryzyka uzależnień behawioralnych od multimediiów jest fakt zaniedbywania ważnych spraw. Przyznaje się do tego 40% dorosłych respondentów i aż 63% młodzieży szkół średnich. Jeśli chodzi o uczniów szkół podstawowych najbardziej niepokojące jest deklарowanie tego faktu przez 72% uczniów klas 4 - 6. Zarówno nieco starsi jak i nieco młodszy koledzy mają znacznie niższe wskazania (kl.7 - 8 jest to 37%, natomiast w kl. 1 - 3 jest to 38%). Eksperci, którzy wzięli udział w badaniu (psycholodzy, pedagodzy szkolni, pracownicy pomocy społecznej itd.) zgodnie wskazują, że najwięcej zdiagnozowanych przypadków w swojej pracy w ostatnim czasie dotyczy uzależnienia od gier i multimediiów.

Podsumowując, zagrożenie uzależnieniami behawioralnymi od multimediiów zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży jest w świetle badań bardzo realne. Zarówno w aspekcie częstotliwości, jak i czasu użytkowania sprzętów elektronicznych. Niezbędne jest, więc rozszerzenie działań profilaktycznych o charakterze edukacyjno – informacyjnym zarówno wśród uczniów, jak i wśród dorosłych mieszkańców Cieszyna.

II.8 Warsztaty w ramach prac nad GPPiRPA oraz PN

W warsztatach w ramach prac nad projektem GPPiRPA oraz PN Miasta Cieszyna na 2024 rok wzięły udział osoby pracujące w gminie Cieszyn w obszarze profilaktyki, uzależnień i przemocy, w tym m.in. przedstawiciele placówek oświatowych, organizacji pozarządowych, Wydziału Sportu UM w Cieszynie, Policji, Straży Miejskiej i GKRPA. Uczestnicy podzieleni na trzy grupy robocze, odpowiedzialne za działania: profilaktyczne, leczące/wspierające, interwencyjne pracowali z wykorzystaniem analizy SWOT nad ustaleniem celu głównego i kierunków działań. Wypracowane cele i kierunki działań obejmują:

1. Profilaktyka:

- a) Cel: Edukowanie świadomego rodzica, ucznia, społeczeństwa, mieszkańca; wzmożona współpraca placówek oświatowych między sobą, z Policją i służbami.

- b) Kierunki działań: organizacja kampanii i warsztatów dla rodziców, kampanie profilaktyczne w placówkach oświatowych; baza danych osób prowadzących warsztaty profilaktyczne dla uczniów, organizowanie grup wsparcia dla pracowników oświatowych – wymiana doświadczeń, pomysłów.
2. Leczenie/wsparcie:
- a) Cel: zwiększenie dostępności terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych.
 - b) Kierunki działań: wzmacnianie potencjału placówek pomocowych, finansowanie działań pomocowych dla osób borykających się z uzależnieniem, współpraca interdyscyplinarna, zwiększenie kompetencji poprzez szkolenia, podnoszenie kwalifikacji.
3. Interwencja:
- a) Cel: działania na rzecz wsparcia dla osób zagrożonych uzależnieniem.
 - b) Kierunki działań: zwiększenie finansowania na patrole, zwiększenie kompetencji (np. dla reagujących na nietrzeźwość w szkołach), wypracowanie koszyka usług różnych instytucji działających w przedmiotowym zakresie, regularne spotkania specjalistów w celu wymiany doświadczeń, spostrzeżeń, analizy i poprawy procedur, uruchomienie patroli szkolnych, warsztaty i szkolenia dla kadry pedagogicznej dotyczące przemocy wśród dzieci i podejmowania reakcji, skrypt placówek i ośrodków pomocowych, rozwój umiejętności praktycznych u osób odpowiedzialnych za interwencje w placówkach oświatowych.

II.9 Rekomendacje

Wyniki przeprowadzonych przez Uniwersytet Śląski badań oraz warsztatów zorganizowanych w MOPS wskazują na następujące obszary, które powinny być szczególnie uwzględnione w praktyce oraz działania, których zakres należy zwiększyć ze względu na problemy, jakie pojawiły się w świetle przeprowadzonej diagnozy:

- profilaktyka uzależnień behawioralnych – szczególnie związanych z multimediami (do wszystkich grup wiekowych);
- włączenie rodziców i opiekunów w akcje profilaktyczne dotyczące bezpieczeństwa i uzależnień: wywiadówki profilaktyczne, warsztaty, konsultacje, informacje na terenie miasta;
- profilaktyka uzależnień od alkoholu (szczególnie do dorosłych, rodziców/opiekunów, dzieci w okresie adolescencji) – w aspekcie skutków zdrowotnych, psychicznych oraz prawnych;
- działania wspierające organizację czasu wolnego dla rodzin z dziećmi, młodzieży (w szczególności młodzieży ze szkół ponadpodstawowych);
- profilaktyka wobec przemocy, szczególnie wobec przemocy domowej i cyberprzemocy;
- profilaktyka zaburzeń emocjonalnych i psychicznych;
- wsparcie szkół w organizacji i realizacji profilaktyki zgodnie z indywidualnymi potrzebami placówek;
- zwiększenie i rozpowszechnienie oferty wspierającej kompetencje wychowawcze rodziców wobec wybranych problemów społecznych;
- wzmożone działania zmierzające do ukończenia terapii uzależnień, terapii stosowania przemocy w rodzinie (dla sprawców);
- zwiększenie wsparcia dla ofiar przemocy domowej;
- zwiększenie oferty zajęć socjoterapeutycznych i rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne dzieci i młodzieży;
- szkolenia i konferencje dla uprawnionych podmiotów dotyczące problemów społecznych;
- certyfikowane kursy i warsztaty dla pracowników służb społecznych, funkcjonariuszy, przedstawicieli oświaty i innych specjalistów;
- aktualizacja bazy pomocowej na terenie Cieszyna – ujednolicony system informacji;
- superwizje dla specjalistów.

III. Zasoby

III. 1. Instytucje i ich działania

Zadania w obszarze uzależnień realizują następujące podmioty:

- MOPS (tworzenie i koordynowanie GPPiRPA oraz PN; organizowanie programów profilaktycznych; koordynacja akcji profilaktycznych, m. in. SzWP, udzielanie pomocy osobom uzależnionym od środków psychoaktywnych oraz ich rodzinom);
- GKRPA (podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu, kontrole dotyczące przestrzegania zasad sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, opiniowanie lokalizacji punktów sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, zgodnie z zasadami usytuowania miejsc sprzedaży napojów alkoholowych określonymi w uchwale Rady Miejskiej Cieszyna w sprawie ustalenia maksymalnej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych oraz zasad usytuowania na terenie Gminy Cieszyn miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych);
- Poradnia Zdrowia Psychicznego i Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Variusmed” (konsultacje i leczenie, poradnictwo psychologiczne, psychoterapia indywidualna, prowadzenie programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i współuzależnionych, diagnostyka psychologiczna);
- Centrum Zdrowia Psychicznego (Poradnia Zdrowia Psychicznego, Poradnia Psychologiczna dla dzieci i młodzieży) w ramach struktury Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej (konsultacje i leczenie, poradnictwo psychologiczne, psychoterapia indywidualna, diagnostyka psychologiczna, wizyty i porady środowiskowe);
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna (udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej dzieciom i młodzieży);
- Samopomocowe Grupy Anonimowych Alkoholików (udzielanie wzajemnego wsparcia w utrzymaniu abstynencji);
- Samopomocowe Grupy Anonimowych Narkomanów (udzielanie wzajemnego wsparcia w utrzymaniu abstynencji);

- Szkoły i przedszkola (prowadzenie działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej, realizacja szkolnych programów wychowawczo – profilaktycznych, realizacja programów profilaktycznych);
- Biblioteka Miejska Oddział dla Dzieci (organizacja zajęć o charakterze biblioterapeutycznym; prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień);
- Cieszyński Ośrodek Kultury „Dom Narodowy” (realizacja działań kulturalnych, edukacyjnych, informacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień);
- Wydział Sportu UM (organizowanie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży);
- KPP (organizowanie czynności patrolowych i interwencyjnych, motywowanie osób uzależnionych do podjęcia leczenia odwykowego, kierowanie wniosków do GKRPA o podjęcie działań wobec osób nadużywających alkoholu, podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień, zwalczanie przestępczości, w tym przestępczości narkotykowej);
- Straż Miejska (organizowanie czynności patrolowych i interwencyjnych, działania profilaktyczne);
- Wydział Kultury i Promocji Miasta UM (organizacja wypoczynku letniego/zimowego wraz z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży).

III. 2. Organizacje pozarządowe i ich zadania

Ważnym realizatorem części zadań GPPiRPA oraz PN są organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zlecenie zadań organizacjom odbywa się na podstawie przepisów przedmiotowej ustawy.

W 2022 roku, zadania w obszarze uzależnień realizowane były przez następujące organizacje:

- Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” (Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt” – pomoc psychologiczna, prawna i terapeutyczna dla osób i rodzin z problemem alkoholowym, organizacja zajęć socjoterapeutycznych, organizowanie szkoleń i treningów dla dzieci i młodzieży, organizowanie czasu wolnego dla dzieci w ramach pracowni terapii zajęciowej, organizowanie wypoczynku letniego z programem terapeutycznym, Punkt Konsultacyjny ds. Narkomanii – działalność informacyjno – konsultacyjna, diagnostyczna, pomoc terapeutyczna dla dzieci, młodzieży, osób eksperymentujących z narkotykami; Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie – schronienie, wsparcie emocjonalne i rzeczowe, pomoc prawna, psychologiczna i socjalna dla ofiar, świadków przemocy, telefon zaufania; Centrum Edukacji Socjalnej (schronisko i noclegownia dla osób bezdomnych) – działalność edukacyjna, zapewnienie schronienia, posiłków, pomocy medycznej, zawodowej osobom bezdomnym, uzależnionym od środków psychoaktywnych);
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (placówki wsparcia dziennego – Środowiskowe Ogniska Wychowawcze oraz Świetlica Środowiskowa „Przytulisko” – zajęcia opiekuńczo - wychowawcze dla dzieci ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych, często z rodzin dysfunkcyjnych, o niskim statusie materialnym, które chcą w sposób aktywny spędzać czas wolny; organizowanie wypoczynku letniego/zimowego z programem terapeutycznym; douczanie, zajęcia specjalistyczne, profilaktyka i dożywianie);
- Cieszyńskie Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Familia” (pomoc osobom uzależnionym oraz współuzależnionym, prowadzenie telefonu trzeźwości, samopomocowych grup wsparcia).

IV. Grupy docelowe

Oferta Programu skierowana jest do wszystkich mieszkańców Cieszyna, w szczególności do wybranych grup - osób uzależnionych, bądź zagrożonych uzależnieniami, ich rodzin, osób dotkniętych przemocą w rodzinie, jak również dzieci i młodzieży cieszyńskich przedszkoli

i szkół. Adresaci Programu są zróżnicowani ze względu na rodzaje profilaktyki, jakie są stosowane do konkretnej grupy odbiorców. Cele programu będą realizowane w poszczególnych obszarach:

- **profilaktyki uniwersalnej:** adresowanej do wszystkich mieszkańców Cieszyna (dzieci, młodzieży i dorosłych) bez względu na stopień indywidualnego ryzyka występowania problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, lub uzależnieniami behawioralnymi;
- **profilaktyki selektywnej:** adresowanej do grup o podwyższonym ryzyku wystąpienia problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych;
- **profilaktyki wskazującej:** adresowanej do grup lub osób, które demonstrują wczesne symptomy problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, ale nie spełniają kryteriów diagnostycznych picia szkodliwego lub uzależnienia; redukcja szkód;
- **terapii:** obejmującej osoby wymagające specjalistycznej pomocy w związku z uzależnieniem, realizacja m.in.: programów terapeutycznych dla osób uzależnionych, pijących ryzykownie i szkodliwie, dla DDA, współuzależnionych;
- **rehabilitacji obejmującej osoby uzależnione:** realizacja programu readaptacji poprzez wsparcie psychologiczne, socjalne i społeczne oraz wspieranie działalności środowisk abstynenckich.

V. Cel główny

Celem głównym Programu jest zapobieganie powstawaniu problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych, minimalizowanie rozmiarów i natężenia tych, które aktualnie występują oraz rozwijanie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi, a także minimalizowanie negatywnych skutków uzależnień od substancji psychoaktywnych.

VI. Cele szczegółowe, zadania, działania, termin realizacji, wskaźniki

1. Cel szczegółowy: Zmniejszenie rozmiarów aktualnie występujących problemów alkoholowych i narkotykowych poprzez udzielanie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej osobom uzależnionym i osobom zagrożonym uzależnieniem (Cel odpowiada celowi operacyjnemu drugiemu NPZ: Profilaktyka uzależnień, zadanie: Redukcja szkód, leczenie, rehabilitacja i reintegracja społeczna osób uzależnionych oraz ich bliskich)			
Zadania, Realizatorzy	Działania	Okres realizacji zadania	Wskaźniki
1) Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu, które powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizują małoletnich, uchylają się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny, obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Realizatorzy: GKRPA	a. przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu powodujących rozpad życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, zakłócanie spokoju lub porządku publicznego; uchylanie się od obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny;	I - XII	- liczba zgłoszeń do GKRPA; - liczba osób zgłoszonych do GKRPA.
	b. prowadzenie rozmów interwencyjno - motywacyjnych ze zgłoszonymi, przez rodzinę lub instytucje, osobami;		- liczba osób zaproszonych na rozmowę; - liczba przeprowadzonych rozmów.
	c. kierowanie osób, które nie zgłosiły się dobrowolnie na zdiagnozowanie i poddanie leczeniu odwykowemu, na badanie przez biegłych (psychologa i psychiatrę) w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu		- liczba osób skierowanych na badanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu; - liczba sporządzonych opinii psychologiczno – psychiatrycznych przez

	i wskazania rodzaju zakładu leczniczego;		biegłych.
	d. kierowanie wniosków do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego.		- liczba wniosków skierowanych do sądu.
2) Poszerzenie oferty leczenia odwykowego. Realizator: <i>MOPS, zakład leczniczy</i>	a. zwiększenie dostępności terapii poprzez uzupełnienie gwarantowanych przez NFZ świadczeń w placówce leczenia odwykowego, w tym: - świadczenia psychoterapii dla osób uzależnionych od alkoholu (tzw. after care) dla pacjentów, którzy ukończyli podstawowy program terapii w systemie ambulatoryjnym lub stacjonarnym; - świadczeń pogłębionej terapii dla osób uzależnionych; - świadczenia psychoterapii dla osób współuzależnionych; - świadczenia psychoterapii dla osób uzależnionych od narkotyków.	I - XII	- liczba osób biorących udział w programach; - liczba warsztatów terapeutycznych.
Realizatorzy: <i>MOPS, ZK, DPS-y, Dzienny Ośrodek Wsparcia dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi.</i>	b. organizowanie zajęć motywacyjno - korekcyjnych dla osób mających problem z alkoholem, pijących ryzykownie, szkodliwie, uzależnionych od alkoholu, a także osób z podwójną diagnozą, które nie kwalifikują się do terapii, w tym seniorów. Zadanie realizowane, m.in.: w DPS-ach, ZK,		- liczba osób biorących udział w zajęciach motywacyjno – korekcyjnych; - liczba podmiotów, w których realizowane są zajęcia; - liczba przeprowadzonych zajęć motywacyjno – korekcyjnych

	Dziennym Ośrodku Wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.		oraz liczba godzin.
3) Realizacja programu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób bezdomnych uzależnionych od środków psychoaktywnych, obejmującego usługi aktywizacyjne ukierunkowane na wzmocnienie aktywności społecznej i uzyskanie samodzielności życiowej. Realizatorzy: <i>organizacje pozarządowe, MOPS</i>	Realizacja programu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób bezdomnych uzależnionych od środków psychoaktywnych, w tym: grupy edukacyjne, wykłady, treningi i warsztaty edukacyjne, warsztaty pracy, a także działania związane ze streetworkingiem w środowisku osób bezdomnych.	I - XII	- liczba godzin warsztatów, zajęć; - liczba odbiorców programu.
2. Cel szczegółowy:			
Ograniczenie negatywnych zjawisk dotyczących rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym poprzez udzielanie kompleksowej pomocy psychospołecznej i prawnej, a także ochrony przed przemocą (Cel odpowiada celowi operacyjnemu drugiemu NPZ: Profilaktyka uzależnień, zadania: Poszerzenie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i ich rodzin, a także zwiększenie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznej pomocy dla osób doświadczających przemocy w rodzinie).			
Zadania, Realizatorzy	Działania	Okres realizacji zadania	Wskaźniki
1) Kompleksowa pomoc dla ofiar przemocy. Realizator: <i>Powiat cieszyński</i>	Wsparcie dla powiatu cieszyńskiego w zakresie prowadzenia powiatowego ośrodka wsparcia dla osób dotkniętych przemocą domową.	I - XII	- liczba mieszkańców Cieszyna, którym udzielono schronienia oraz pomocy specjalistycznej, w tym liczba dzieci; - liczba udzielonych porad i konsultacji; - liczba przeprowadzonych interwencji kryzysowych

<p>2) Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży, w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych.</p> <p>Realizatorzy: organizacje pozarządowe</p>	<p>a. prowadzenie placówek wsparcia dziennego, zapewniających m.in.: opiekę i wychowanie, zajęcia o charakterze socjoterapeutycznym, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawy i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań oraz dożywanie.</p>	<p>I – XII</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podmiotów realizujących zadania; - liczba zajęć oraz warsztatów zorganizowanych w ramach programów; - liczba dzieci i młodzieży biorących udział w programach.
<p>Realizatorzy: organizacje pozarządowe</p>	<p>b. organizacja wypoczynku letniego/zimowego wraz z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - liczba półkolonii oraz kolonii w ramach wypoczynku; - liczba programów profilaktycznych zrealizowanych w ramach wypoczynku; - liczba uczestników wypoczynku.
<p>3) Świadczenie kompleksowej pomocy dla rodzin, w których występuje problem uzależnienia od narkotyków.</p> <p>Realizatorzy: organizacje pozarządowe</p>	<p>Prowadzenie punktu konsultacyjnego ds. narkomanii, w tym prowadzenie kontaktu indywidualnego zarówno z osobami eksperymentującymi, jak i członkami ich rodzin.</p>	<p>I - XII</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, które skorzystały z punktu, w tym dzieci i młodzież; - liczba godzin dyżurów prowadzonych przez specjalistów.
<p>4) Realizacja kompleksowych działań dla osób z problemem uzależnień, dotkniętych przemocą oraz ich rodzin.</p> <p>Realizatorzy: organizacje pozarządowe</p>	<p>a. realizacja kompleksowego programu dla rodzin z problemem uzależnień, bądź dotkniętych przemocą w rodzinie, m.in.: pomoc psychologiczna, prawna, psychoterapia, kontakt indywidualny,</p>	<p>I - XII</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba i rodzaj wsparcia - liczba osób, które skorzystały z określonych form wsparcia.

	<p>prorowadzenie grup terapeutycznych, grup terapii zajęciowej, grup wsparcia, grup socjoterapeutycznych.</p>		
<p>Realizator: MOPS</p>	<p>b. zorganizowanie usług prawnych polegających na reprezentacji w sądzie ofiar przemocy.</p>		<p>- liczba postępowań sądowych, - liczba osób, którym udzielono wsparcia.</p>
	<p>c. realizacja programu zakładającego pracę z rodzinami, u których w związku z uzależnieniem występuje zjawisko przemocy domowej.</p>		<p>- liczba osób objętych programem, - liczba i rodzaj działań zrealizowanych w ramach programu.</p>
<p>3. Cel szczegółowy:</p> <p>Zapobieganie powstawaniu nowych problemów związanych z uzależnieniami w tym uzależnieniami behawioralnymi oraz przemocą w rodzinie poprzez prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć pozalekcyjnych w tym zajęć sportowych(Cel odpowiada celowi operacyjnemu drugiemu NPZ: Profilaktyka uzależnień, zadania: Edukacja zdrowotna i profilaktyka uzależnień (uniwersalna, selektywna, wskazująca) realizowana zgodnie z wynikami badań naukowych (w tym epidemiologicznych oraz dobrą praktyką w dziedzinie przeciwdziałania uzależnieniom, a także poszerzanie i udoskonalanie oferty oraz wspieranie realizacji programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w szczególności, zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego).</p>			
Zadania, Realizatorzy	Działania	Okres realizacji zadania	Wskaźniki
<p>1) Inicjowanie, organizowanie oraz współuczestnictwo w działaniach profilaktycznych.</p> <p>Realizator: MOPS</p>	<p>a. organizacja Szkoły Wczesnej Profilaktyki.</p>	<p>I - XII</p>	<p>- liczba zorganizowanych działań w ramach SzWP; - liczba odbiorców.</p>

<p>Realizatorzy: MOPS, KPP, Straż Miejska, przedszkola, szkoły</p>	<p>b. programy profilaktyczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja programów profilaktycznych w cieszyńskich przedszkolach i szkołach, w tym programów zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, a także programów odpowiadających potrzebom zgłoszonym przez szkoły i placówki systemu oświaty w zakresie prowadzonej przez nie działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej; - realizacja programu wczesnej interwencji adresowanego do osób używających narkotyków w sposób okazjonalny, FreD Goes Net; - realizacja akcji profilaktycznych skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, takich, jak konkursy, przedstawienia, koncerty i seanse filmowe, będących elementem szerszych działań profilaktycznych; - realizacja zajęć w ramach programów profilaktycznych dla 		<ul style="list-style-type: none"> - liczba i rodzaj zorganizowanych programów profilaktycznych, zajęć oraz akcji profilaktycznych; - liczba osób biorących udział w działaniach profilaktycznych, w tym liczba dzieci i młodzieży, rodziców, nauczycieli i pedagogów; - liczba i rodzaj zakupionych pomocy profilaktyczno - edukacyjnych.
--	--	--	---

	<p>nauczycieli i pedagogów;</p> <p>- organizacja działań informacyjnych, edukacyjnych i profilaktycznych dla rodziców;</p> <p>- zakup pomocy profilaktycznych, edukacyjnych dla szkół.</p>		
<p>Realizatorzy: <i>organizacje pozarządowe</i></p>	<p>c. profilaktyczna działalność informacyjna i edukacyjna w obszarze uzależnień oraz w zakresie rozwijania zainteresowań wśród dzieci i młodzieży.</p>		<p>- liczba i rodzaj zorganizowanych działań;</p> <p>- liczba dzieci i młodzieży biorących udział w profilaktycznych działaniach informacyjnych i edukacyjnych.</p>
<p>2) Wspieranie działań podejmowanych przez kluby sportowe i instytucje w zakresie organizacji cyklicznych zajęć sportowo - rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz doposażenie obiektów sportowo – rekreacyjnych, w związku z realizacją zajęć profilaktycznych.</p> <p>Realizatorzy: <i>Wydział Sportu, kluby sportowe, organizacje pozarządowe</i></p>	<p>a. organizacja cyklicznych zajęć sportowo - rekreacyjnych w połączeniu z realizacją zajęć profilaktycznych.</p> <p>b. zakup sprzętu sportowego z przeznaczeniem na doposażenie obiektów sportowo - rekreacyjnych, w związku z realizacją zajęć profilaktycznych.</p>	I - XII	<p>- liczba zorganizowanych zajęć sportowo – rekreacyjnych;</p> <p>- liczba uczestników zajęć.</p> <p>- liczba i rodzaj zakupionego sprzętu sportowego;</p> <p>- liczba i wykaz miejsc, do których został przekazany sprzęt.</p>

<p>3) Poszerzanie oferty alternatywnego spędzania wolnego czasu.</p> <p>Realizatorzy: CUW, szkoły podstawowe, Wydział Sportu, Straż Miejska, organizacje pozarządowe</p>	<p>a. organizacja zajęć pozalekcyjnych, w tym sportowo – rekreacyjnych realizowanych przez cieszyńskie szkoły w połączeniu z realizacją zajęć profilaktycznych.</p>	I - XII	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zajęć; - liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach.
	<p>b. oganizacja zajęć sportowo – rekreacyjnych dla osób dorosłych, w tym seniorów.</p>		<ul style="list-style-type: none"> - liczba zajęć; - liczba osób biorących udział w zajęciach.
<p>Realizatorzy: organizacje pozarządowe, Wydział Kultury i Promocji Miasta</p>	<p>Organizacja wypoczynku letniego/zimowego wraz z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży</p>	I - XII	<ul style="list-style-type: none"> - liczba półkolonii oraz kolonii zorganizowanych w ramach wypoczynku; - liczba programów terapeutycznych/profilaktycznych zrealizowanych w ramach wypoczynku; - liczba uczestników wypoczynku.
<p>4) Wspieranie realizacji działań profilaktycznych i edukacyjnych podejmowanych przez Bibliotekę Miejską i COK „Dom Narodowy”</p> <p>Realizator:</p>	<p>a. prowadzenie zajęć dla dzieci i młodzieży w Oddziale dla Dzieci Biblioteki Miejskiej;</p>	I - XII	<ul style="list-style-type: none"> - liczba dzieci i młodzieży biorących udział w zajęciach profilaktycznych i edukacyjnych; - liczba przeprowadzonych zajęć.

<i>Biblioteka Miejska, COK „Dom Narodowy”</i>	b. prowadzenie zajęć edukacyjnych dla osób dorosłych, w tym seniorów w Bibliotece Miejskiej i COK „Dom Narodowy”.		- liczba osób biorących udział w zajęciach profilaktycznych i edukacyjnych.
	c. zakup literatury z zakresu profilaktyki uzależnień dla Biblioteki Miejskiej w Cieszynie.		- liczba przeprowadzonych zajęć. - liczba zakupionych pozycji książkowych z zakresu profilaktyki uzależnień.
5) Podejmowanie działań służących edukacji publicznej w zakresie problematyki uzależnień. Realizatorzy: <i>MOPS, GKRPA, Straż Miejska, KPP</i>	a. prowadzenie działalności informacyjnej i edukacyjnej skierowanej do społeczności lokalnej dotyczącej zagadnień związanych z profilaktyką i uzależnieniami, w tym: - rozpowszechnianie wiedzy z zakresu rozwiązywania problemów uzależnień od środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych poprzez rozprowadzanie materiałów informacyjnych oraz umieszczanie ich na stronach internetowych oraz w lokalnej prasie; - rozpowszechnianie wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety w ciąży oraz promujących przekaz dotyczący konieczności zachowania abstynencji w ciąży poprzez rozprowadzanie	I - XII	- liczba i rodzaj akcji profilaktycznych/ społecznych; - liczba i rodzaj materiałów umieszczonych na stronach internetowych i w lokalnej prasie; - liczba zakupionych materiałów informacyjno - edukacyjnych.

	<p>materiałów informacyjnych oraz umieszczanie ich na stronach internetowych oraz w lokalnej prasie;</p> <p>- rozpowszechnienie informacji na temat oferty pomocowej w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie Cieszyna poprzez rozprowadzanie materiałów informacyjnych oraz umieszczanie ich na stronach internetowych oraz w Informatorze Urzędu Miejskiego w Cieszynie;</p> <p>- zakup materiałów informacyjno – edukacyjnych.</p>		
<p>6) Działania na rzecz przeciwdziałania nietrzeźwości na drogach.</p> <p>Realizatorzy: <i>MOPS, KPP, Straż Miejska</i></p>	<p>a. prowadzenie działań edukacyjnych z wykorzystaniem materiałów informacyjno-edukacyjnych.</p>	I-XII	- liczba materiałów edukacyjno - informacyjnych.
	<p>b. prowadzenie wykładów dla kandydatów na kierowców w szkołach ponadpodstawowych.</p>		- liczba osób biorących udział w warsztatach.

4. Cel szczegółowy: Wzmacnianie organizacji pozarządowych działających w obszarze rozwiązywania problemów uzależnień.			
Zadania, Realizatorzy	Działania	Okres realizacji zadania	Wskaźniki
1) Wspieranie działalności organizacji pozarządowych (w tym abstyntenckich) realizujących zadania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom. Realizatorzy: <i>organizacje pozarządowe</i>	a) wspomaganie działalności klubu abstynenta, w tym działań służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, działań edukacyjno - motywacyjnych, rehabilitacyjnych (program dalszego zdrowienia) i działań profilaktycznych.	I – XII	- liczba osób korzystających z klubu; - liczba godzin dyżurów psychologa lub terapeuty uzależnień; - liczba i rodzaj mitingów.
	b) wspieranie organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, przy udziale środków zewnętrznych, poprzez zapewnienie wkładu własnego.		- liczba projektów zrealizowanych w ramach zadania; - wysokość pozyskanych środków ze źródeł zewnętrznych.

5. Cel szczegółowy: Zwiększenie skuteczności działań prowadzonych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz inne podmioty działające w obszarze uzależnień (Cel odpowiada celowi operacyjnemu drugiemu NPZ: Profilaktyka uzależnień, zadanie: Edukacja kadr (w tym szkolenia) uczestniczących w realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień i przemocy).			
Zadania, Realizatorzy	Działania	Okres realizacji zadania	Wskaźniki
1) Podnoszenie kwalifikacji osób zajmujących się profilaktyką i rozwiązywaniem problemów związanych z uzależnieniami oraz przemocą w rodzinie. Realizatorzy: MOPS, GKRPA	a. szkolenia, superwizje osób pracujących w obszarze profilaktyki i uzależnień oraz interwencji m.in.: dla profesjonalistów w zakresie warsztatu motywowania osób z problemem uzależnień do zdiagnozowania/ podjęcia leczenia odwykowego; motywowania do zmiany i podjęcia usamodzielnienia, m.in.: kuratorów, nauczycieli, pedagogów, pracowników instytucji pomocy społecznej.	I - XII	- liczba osób biorących udział w szkoleniach; - liczba i rodzaj szkoleń osób podnoszących kwalifikacje.
	b. udział członków GKRPA w szkoleniach i konferencjach z zakresu profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy domowej.		- liczba osób biorących udział w szkoleniach; - liczba i rodzaj szkoleń podnoszących kwalifikacje członków GKRPA.
2) Zapewnienie technicznej obsługi GKRPA, GPPiRPA oraz PN. Realizatorzy: MOPS, GKRPA	Zakup wyposażenia, sprzętu, materiałów i artykułów biurowych na potrzeby obsługi GKRPA i realizacji GPPiRPA oraz PN.	I - XII	- rodzaj wyposażenia, materiałów i artykułów biurowych zakupionych na potrzeby obsługi GKRPA oraz GPPiRPA oraz PN.

<p>3) Interdyscyplinarna współpraca podmiotów działających w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.</p> <p>Realizatorzy: MOPS</p>	<p>Budowanie sieci współpracy:</p> <p>a) organizacja przedsięwzięć mających na celu współpracę interdyscyplinarną w obszarze uzależnień i przemocy.</p> <p>b) organizacja interdyscyplinarnych spotkań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień we współpracy z KPP, SM, placówkami oświatowymi, z przedstawicielami władz i służb społecznych i interwencyjnych Czeskiego Cieszyna.</p>	<p>I-XII</p>	<p>- liczba spotkań; - liczba uczestników.</p>
---	---	--------------	--

VII. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Zadania realizowane przez GKRPA (nie związane z prowadzeniem postępowań wobec osób uzależnionych od alkoholu):

- a) prowadzenie kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych,
- b) podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych, mających na celu ograniczenie dostępności napojów alkoholowych i przestrzeganie zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 r. ż.,
- c) wydawanie opinii o zgodności lokalizacji punktów sprzedaży napojów alkoholowych, określonej we wniosku o zezwolenie z zasadami usytuowania miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych określonymi w uchwale Rady Miejskiej.

2. Wydatki związane z funkcjonowaniem GKRPA ponoszone w ramach Programu:

- a) wynagrodzenie dla biegłych,
- b) opłaty sądowe,
- c) korespondencja,
- d) krajowe podróże służbowe członków GKRPA, związane ze szkoleniami,
- f) szkolenia członków GKRPA,
- g) wynagrodzenia członków GKRPA.

3. Zasady wynagradzania członków GKRPA:

- a) za udział w posiedzeniu zespołu prowadzącego postępowanie w stosunku do osób nadużywających alkoholu członkowi Komisji przysługuje wynagrodzenie w wysokości 9 % minimalnego wynagrodzenia.
- b) za udział w kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, członkowi Komisji przysługuje wynagrodzenie w wysokości 9 % minimalnego wynagrodzenia za pracę.

VIII. Zasady finansowania Programu

Źródłem finansowania GPPiRPA oraz PN na rok 2023 są środki finansowe pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, tzw. „korkowego” zgodnie z art. 18² ust. 1, ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

IX. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zadania w ramach Programu uwzględniają dostępność architektoniczną, cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną, co najmniej w zakresie określonym przez minimalne wymagania, o których mowa w art. 6 ww. ustawy.

X. Ewaluacja

Narzędzia ewaluacji Programu:

1. Systematyczne zbieranie i analiza danych dotyczących realizacji GPPiRPA oraz PN.
2. Sporządzanie raportu z realizacji GPPiRPA oraz PN.

XI. Słowniczek

COK „Dom Narodowy” – Cieszyński Ośrodek Kultury „Dom Narodowy”

CPEiT „Kontakt” – Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt”

CUW – Centrum Usług Wspólnych Urzędu Miejskiego w Cieszynie

DDA – dorosłe dzieci alkoholików

DPS – domy pomocy społecznej

ESPAD – badania ankietowe dotyczące używania substancji psychoaktywnych (papierosy, alkohol, narkotyki, dopalacze) przez młodzież szkolną realizowane w Polsce, co 4 lata stanowiące część międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs”

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Cieszynie

GPPiRPA oraz PN – Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Cieszyna

GRDPP – Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego w Cieszynie

KCPU– Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

KPP – Komenda Powiatowa Policji w Cieszynie

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

NZOPP „Variusmed” – Niepubliczny Zakład Opieki Psychiatryczno – Psychologicznej „Variusmed”

OPPA– Ośrodek Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym w Bielsku - Białej.

SP – szkoła podstawowa

SzWP – Szkoła Wczesnej Profilaktyki

TPD– Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Oddział Powiatowy w Cieszynie

UM – Urząd Miasta

Zespół Interdyscyplinarny – Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie

ZK– Zakład Karny w Cieszynie

ZZOZ– Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Cieszynie